

Wegwijzers naar een duurzamer samenleving

Op 6 september jl. was het voor de 24ste keer Duurzame Dinsdag, Prinsjesdag van de Duurzaamheid. De dag is het verzamelpunt van duurzame initiatieven van ondernemingen, maatschappelijke organisaties en burgers. Veel van deze initiatieven combineren een voorspellende waarde met grote daadkracht. Ze zijn een soort R&D-afdeling van de samenleving. Reden voor overheid en politiek om voor deze initiatieven de rode loper uit te leggen.

RINSKE VAN NOORTWIJK EN INEKE VAN ZANTEN

Ieder jaar op de eerste dinsdag van september wordt een koffertje met honderden duurzame initiatieven, aangeboden aan het kabinet. Een gift uit de samenleving, dat minister voor Klimaat en Energie, Rob Jetten dit jaar ontving. Eva Rovers sprak de Duurzame Troonrede uit en lintjes gingen naar duurzame helden, prijzen naar duurzame doeners. Bovendien gingen initiatiefnemers in gesprek met Kamerleden.

Kortom al jarenlang een grote dag voor duurzame initiatieven. Maar Duurzame Dinsdag is meer dan dat, gedurende het jaar worden de inzenders uitgenodigd en benaderd door beleidsmakers, financiers, initiatief-versnellers, onderzoekers en journalisten. Als je in de koffer zit, dan gebeurt er wat.

Stap in het onbekende

Van de honderden initiatieven wordt jaarlijks ook een Trendrapport gemaakt, in opdracht van de ministeries IenW en LNV. Daarin staan niet alleen de trends, maar ook signalen en acties waarmee politiek en beleidsmakers de beweging van onderop kunnen helpen versnellen. GreenWish maakt dit trendrapport in samenwerking met organisaties die goed zicht hebben op duurzame initiatieven.

De titel dit jaar: *Stap in het onbekende*. Dat is waar de initiatieven ons toe oproepen. Er wordt een enorme urgentie gevoeld om onze levenswijze drastisch te veranderen. We redden het niet met het verduurzamen van het bestaande. De oplossingen waar initiatieven mee komen zijn radicaal anders. Er zijn nieuwe denkramen nodig. Ze roepen besluitvormers en beleidsmakers op om mee te durven springen en radicale

‘Vanwege lange aanlooptijden en het hoge risico haken financiers af’

maatregelen te nemen - zonder de risico's geheel te kunnen inschatten.

Vezels zijn 'hot'

De meeste initiatieven gaan over circulaire economie, vooral rond voedsel en biomassa, bouwmaterialen en kleding en textiel. Ze zitten hoog op de 'R-ladder' (refuse, re-use). De aandacht voor plastic verschuift naar microplastics en vezels zijn gewild. Vezels van lisdodden, olifantsgras, wier, agri-resten en nog veel meer vinden hun weg naar talloze toepassingen. Maar net als met biokatoen: door marktwerking gaan de vezels naar de hoogstbiedende en dat is niet altijd voor de duurzaamste toepassing. Hier ligt een rol voor de overheid, om nieuwe vezels serieus te helpen opschalen, ten dienste van duurzame ontwikkeling. Pas dan kunnen ze 'eerlijk' concurreren met polyester, virgin

‘Financiers gezocht die willen investeren in impact in plaats van winst’

In de Duurzame Koffer zitten ook initiatieven die mensen meenemen in duurzaam gedrag, zoals Zero Waste Nederland en Klimaatgesprekken. Ze zijn onmisbaar in de transitie, maar hebben geen verdienmodel. Winst maken past niet op ‘minder consumeren, zero waste en meer duurzaam gedrag’. Ze hebben wel een bestaansmodel en zoeken financiers die willen investeren in impact, niet in winst. Daar zijn financiers, ook fondsen, nog niet op ingericht.

katoen en (fossil based) grondstoffen van ver.

Sterkste stijgers

Natuur is de sterkste stijger dit jaar. Steeds meer mensen zetten zich in voor het versterken van de biodiversiteit met het planten van bomen, het vitaler maken van bos en het beheer van natuurgebieden. De natuur krijgt vaker het juridisch recht zich te verweren.

Ook de toegenomen aandacht voor sociale duurzaamheid valt op. Mensen maken zich zorgen over het buiten de boot vallen van groepen mensen en groeiende ongelijkheid. Energiearmoede wordt veel genoemd. Initiatieven als de FIXbrigade, zie kader op pag. 6, zijn fijnmazig en dicht op de huid.

Dit soort initiatieven bereikt mensen die de overheid niet bereikt. Ze maken gebruik van netwerken waarbinnen mensen elk aar vertrouwen. Zo ontwikkelt Coöperatie GOED zonne- en windprojecten, om de opbrengst in z'n geheel te besteden aan energiearmoede en mensen die het nodig hebben. Hier ligt een kans vooral voor gemeenten om meer samen te werken met dit soort initiatieven. Dat gebeurt maar

mondjesmaat. Dat is zonde, we laten daarmee een enorm potentieel aan milieuwinst én solidariteit liggen.

Niet financierbare initiatieven

Met zoveel inspiratie zou Nederland gemakkelijk koploper in duurzaamheid kunnen zijn. Maar veel initiatieven hebben het zwaar. Allereerst is er een flinke groep die geen passende financiering kan vinden, omdat ze hun tijd te ver vooruit zijn. Dat zijn vooral de circulaire initiatieven. Ruil- en deeliniciatieven en leveranciers van (biobased) producten en diensten, waarvoor de markt nog moet komen, onder meer omdat virgin grondstoffen te duur zijn. Financiers haken af op de relatief kleine financieringsbehoeften, lange aanlooptijden en het hoge risico.

Rietgoed

Rietgoed maakt textiel van de rietsigaarplant. Deze plant past bij ons klimaat, heeft veel water nodig en kan daarmee ons landschap versterken in de natte delen. Dit geldt met name voor veengebieden die nu kunstmatig droog gehouden worden, waardoor er veel CO₂ vrijkomt. Rietgoed zou geholpen zijn bij de opschaling van lisdodde als grondstof voor textiel.

‘Zie duurzame initiatieven als de R&D-afdeling van de samenleving’

Hier ligt een discussie over de herverdeling van middelen. Waarom gaat bijvoorbeeld een gedeelte van het communicatiebudget van overheden niet naar deze initiatieven, die honderdduizenden mensen meenemen in een duurzamer leefstijl?

Wat nog meer nodig is

Initiatieven zeggen: investeer in ketenregisseurs. Een wasmachinefilter ontwikkelen voor microplastics is niet zo spannend. Maar hoe krijg je wasmachineleveranciers, retail en andere stakeholders zover, dat het filter geïmplementeerd wordt en je statiegeld krijgt bij inlevering? Er zijn meer regels nodig om samenwerking op gang te brengen. Ketens ontstaan niet (snel genoeg) vanzelf.

De meeste initiatieven werken aan méér dan een missie. Ze besparen energie en tegelijk werken ze aan weerbare wijken, ze red- den groen én delen een buurtschuur, ze delen auto's én zorgen voor de energiebalans in de wijk. De overheid en financiers denken en werken sectoraal. Hier gaat veel mis. Durf

uit het sectorale te stappen en werk vanuit verschillende afdelingen samen. Niet alleen in beleid, maar ook in het verstrekken van vergunningen en subsidies.

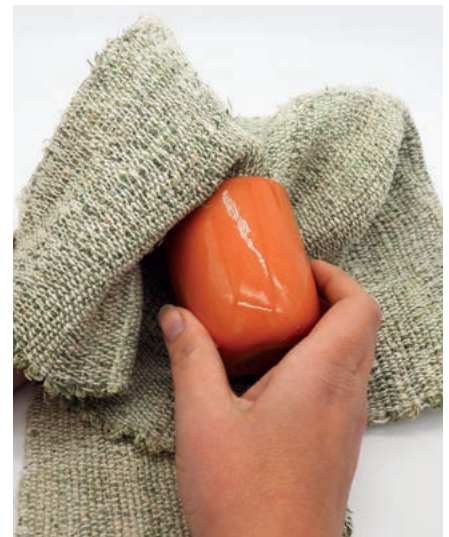
Maar de belangrijkste aanbeveling is wel: werk meer en gelijkwaardig samen. Zie duurzame initiatieven als de R&D-afdeling van de samenleving. Niet alles lukt, maar alles is wel de moeite waard als je er van leert. Het bedrijfsleven kan helpen innovaties sneller uit de niche te halen. En overheden, zie initiatieven als collega's in de buitendienst. Zorg voor goede contactpersonen, werk integraal, koop circulair en duurzaam in, luister naar de signalen en betrek die bij nieuw beleid. Dan helpen we duurzame ontwikkeling vooruit en bouwen we bruggen van vertrouwen. ●●●

- *Het Trendrapport staat op www.duurzamedinsdag.nl. Vragen? Neem contact op via info@greenwish.nl*

FIXbrigade

De FIXbrigade komt bij mensen thuis om bespaaradviezen te geven en om kleine isolatiemaatregelen uit te voeren. Van kitranden en tochtstrippen tot het waterzijdig inregelen van de CV installatie. Ook wordt gekeken naar schimmel en vocht. Voor mensen met een laag inkomen is dit gratis. De werkzaamheden worden uitgevoerd door Fixers die hiervoor loon ontvangen en hun kans vergroten op doorstroming naar een reguliere baan. De FIXbrigade is zo succesvol, omdat het wordt gedragen door mensen die de buurt heel goed kennen en persoonlijk vertrouwd zijn met de bewoners. Zonder dit vertrouwen zou de voordeur, vooral bij de groep die er het meest profijt van heeft, niet opengaan.

Hydrogel kompres

In de zorg- en cosmeticasector liggen grote kansen voor circulariteit. Er worden veel single-use-plastics gebruikt, daarnaast hebben veel producten geen duurzame oorsprong. Spaak Circular Solutions ontwikkelt een hydrogel kompres met ingrediënten uit zuivere organische reststromen die worden weggegooid of een laagwaardige toepassing hebben.

Deconcern

Er is op dit moment in Nederland weinig tot geen zicht op de zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), zoals PFAS en Chroom-6. Omgevingsdiensten weten momenteel vaak niet waar welke stoffen in welke hoeveelheden aanwezig zijn bij bedrijven. Deconcern heeft een digitale tool ontwikkeld voor Omgevingsdiensten, die hen in staat stelt dit overzicht te verkrijgen. Dit vergemakkelijkt de handhaving en geeft informatie voor nieuw beleid. Voor een deel van de Omgevingsdiensten werkt het bedrijf al aan deze inventarisatie, maar landelijke uitrol is natuurlijk nog effectiever!